

POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ VE VZTAHU K ÚZEMNÍMU PLÁNOVÁNÍ A REGIONÁLNÍ POLITICE

(poznámky k předchozímu příspěvku)

Petr Lepeška

Posuzování vlivů na životní prostředí bylo jako samostatný proces v ČR ustaveno zákonem o životním prostředí (č. 17 / 1992 Sb.). Na tuto rámcovou federální normu navázal zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Vedle posuzování vlivů staveb („EIA“) upravuje tento zákon stručně také posuzování koncepcí („SEA“), a to jediným paragrafem (§ 14). Na rozdíl od posuzování staveb, nebyly s posuzováním koncepcí v době přijetí zákona dostatečné zkušenosti ani v zahraničí. To je jednou z příčin určitých rozpaků a nejistot, které SEA zatím vyvolává. Toto takzvané „strategické posuzování“ se, vedle jiných koncepcí schvalovaných na úrovni ústředních správních úřadů, vztahuje také na územní plány velkých územních celků a rozvojové plány.

Pokud se týče územních plánů, vedla (z hlediska minulých centrálně dirigistických zkušeností pochopitelná) snaha o jejich nezávislost k vytvoření distance mezi územním plánováním na jedné straně a rozvojovými plány a programy a na ně navazujícími realizačními nástroji a finančními zdroji na straně druhé. Toto

poněkud umělé a nepříliš praktické uspořádání, pro pozorovatele zpoza západní hranice ČR obtížně srozumitelné (viz článek Kariny Pallagst v UÚR 5/99), se promítá také do oblasti posuzování vlivů na životní prostředí. Vyvolává potřebu posuzovat zvláště rozvojové plány a zvláště plány územní. Lze se domnívat, že bude-li rozvojový plán a územní plán obsahovat, v rozdílné podrobnosti a souvislostech, avšak tentýž obsahově určitý záměr, bude tento záměr posuzován nejméně třikrát (SEA/RDP, SEA/ÚPN VÚC, EIA).

Obdobným problémem, který však není pouze našim specifickým, je posuzování těchto záměrů v rámci odvětvových koncepcí a strategií i v rámci komplexního plánování. Je pravděpodobné, že také z tohoto důvodu byl upraven návrh dosud nepřijaté směrnice Rady EU „O posuzování vlivů jistých plánů a programů na životní prostředí“. Poslední podoba tohoto zatím neschváleného návrhu upouští od posuzování „3 P“ (všechny plány, programy a projekty) a vztahuje se již pouze na územní plány. Dalším důvodem této úpravy byla skutečnost, že v územ-

ním plánování jsou záměry oborových koncepcí lokalizovány a dostávají konkrétnější podobu.

V souvislosti s přípravou nového zákona o posuzování vlivů na ŽP se otevřela mimo jiné otázka způsobu implementace předpisů EU na úseku posuzování vlivů na životní prostředí. Vedle možnosti implementace samostatným zákonem (nový zákon o posuzování vlivů na životní prostředí) se nabízí také standardní řešení - zabudování problematiky posuzování do právní úpravy jednotlivých oblastí veřejné správy a s nimi souvisejících plánovacích, rozhodovacích a povolovacích procesů. Tato možnost je územnímu plánování bližší. Péče o životní prostředí je jedním z cílů územního plánování a hodnocení navrhovaných variant řešení také z hlediska vlivů na životní prostředí je tradiční součástí jeho metody. Důraz na životní prostředí byl ještě prohlouben poslední novelou stavebního zákona (zákon č. 83 / 1998 Sb.). Po dohodě s MŽP byl do vyhlášky č. 131/1998 Sb. zahrnut požadavek zpracovávat vyhodnocení vlivů na životní prostředí jako povinnou součást minimálního obsahového standardu ÚPD. Lze konstatovat, že tím jsou naplňovány požadavky připravované směrnice EU pro strategické posuzování (SEA), aniž by musely být duplicitně posuzovány územní plány podle zvláštního předpisu.

Dosavadní dvoukolejnost posuzování územních plánů velkých územních celků (ÚPN VÚC) podle stavebních předpisů a podle nyní platného zákona o posuzování vlivů na životní prostředí č. 244/1992 Sb. bude odstraněna novým zákonem o posuzování vlivů na životní prostředí, z něhož bylo po složitých jednáních duplicitní posuzování ÚPD vypuštěno. Návrh zákona v této podobě schválila vláda svým usnesením č. 6 z 5. ledna 2000.

Požadavek prohloubit ohled na životní prostředí a akceptovat současné trendy ve způsobu chápání a prosazování udržitelného rozvoje je zcela oprávněný (viz článek prof. Říhy v tomto čísle). Zároveň však bude vhodné podněty vyplývající z potřeby aproximace evropského práva a naplňování požadavků EU přizpůsobit domácí situaci a vyhnout se nekritickému a často účelovému přejímání a necitlivému uplatňování cizích vzorů. Cílem by mělo být spíše zdokonalení a provázání stávajících i přejímaných nástrojů

a jejich přizpůsobení domácímu prostředí. Například Nařízení („Regulation“) 2081/93, od 1. ledna 2000 nahrazené nařízením Rady ES 1260/99, o obecných ustanoveních o strukturálních fondech, omylem označené v příspěvku prof. Říhy jako obecně závazující směrnice, se vztahuje na zpracování rozvojových dokumentů pro uplatňování nástrojů kohezní politiky EU.

Naproti tomu hodnocení vlivů ÚPD na životní prostředí je oblastí, na kterou se bude vztahovat zmiňovaná směrnice Rady EU „O posuzování vlivů jistých plánů a programů na životní prostředí“, jestliže bude přijata. Platné stavební předpisy požadavkům návrhu směrnice vyhovují již nyní. Nedojde-li k zásadním změnám ve vztahu k regionální politice, bude posuzování ÚPD probíhat v souladu se zkušenostmi vyspělých zemí podle stavebního zákona, neboť je do územního plánování integrováno.

Nerozlišující uplatňování přejatých postupů bez ohledu na odlišný charakter územního plánování a regionální politiky může vést k plýtvání finančními prostředky a následnému zklamání nad výsledky neodpovídajícími vynaloženému úsilí, včetně pochybností o posuzování vlivů na životní prostředí jako takovém.

Toto nebezpečí je ještě umocněno zvláštním příznakem naší současné situace: Zostřenou disharmonií představ a snah částí projektantů, kteří dosud považují důraz na životní prostředí za neplodnou módní vlnu, kterou je technický obor zbytečně zatěžován na jedné straně, na straně druhé některými skupinami prezentujícími se jako nositelé úsilí o ochranu životního prostředí, které využívají možnosti právního řádu k vychýlení pracně hledané rovnováhy mezi potřebami rozvoje a ochrany životního prostředí ve prospěch úzkých a často nepodložených hledisek.

V těchto případech někdy dochází k účelovému zdůrazňování pouze jednoho hlediska trvale udržitelného rozvoje, jehož cílem ve skutečnosti je vyvážený a harmo-nický vztah ekonomického rozvoje, sociálních potřeb a nezbytnosti ochrany kvalitního životního prostředí.

*Ing. Petr Lepeška
odbor OÚP, MMR*